

Sendromların Eğitim ve Yönetime Yansımaları: Mitolojiden Kurama

Editör: Prof. Dr. Necati CEMALOĞLU

2. Baskı

Editör: Prof. Dr. Necati CEMALOĞLU

SENDROMLARIN EĞİTİM VE YÖNETİME YANSIMALARI: MİTOLOJİDEN KURAMA

ISBN 978-625-7880-35-0

DOI 10.14527/9786257880350

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2020, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınev**idir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

1. Baskı: Eylül 2020, Ankara

2. Baskı: Kasım 2020, Ankara

Yayın-Proje: Şehriban Türüldür

Dizgi-Grafik Tasarım: Müge Çetin

Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.

İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler - Ankara

Tel: (0312) 341 36 67

Yayıncı Sertifika No: 36306

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Karanfil 2 Sokak No: 45 Kızılay/ANKARA

Yayınevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51

Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: pegem@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Uzun bir süredir üniversitede doktora programında “Örgütsel Davranış” dersini yürütüyorum. Bireyi tanıma teknikleri, kuramlar, ilkeler, örnek olaylar ve sendromlar dersimizin inceleme konusu oldu. Bu süreçte kuramsal bilgiye ulaşmamıza rağmen, sendromların güçlü kaynaklarla desteklendiği literatüre ulaşamadık. Ders kapsamında sendromlar kitabı yazmaya karar verdik. Süreçte başladığımız kişilerin bir kısmıyla yollarımızı ayırdık. Bazı konulara katkısı olabilecek kişileri ekibe aldık.

Ekip oluştururken etik ilkelere uyan, vefalı, sevgi dolu ve öğrenmeye açık olan kişileri seçtik. Ekip üyelerinin en bariz özelliği öğrenmeye açık olmalarıydı. Uygun yönerge ve yönlendirmelerle süreç devam etti. Bu süreçte yaşadığımız en önemli sorun, gerekli ve nitelikli literatüre ulaşma sorunuydu. Sendromlar dünya genelinde araştırmacıların, siyasilerin ve uygulayıcıların en çok konuştukları şeylerden biri olmasına rağmen, ilgili araştırmaların sınırlı düzeyde kaldığını gördük. Genellikle mitolojik, hikâye, masal ya da roman kahramanlarından sendrom üretilmiş akabinde de bazı sendromlar, bilimsel araştırma teknikleri ile test edilmişti. Bazı araştırmaların sendromları pekiştirmesine rağmen, bazılarının beklenen sonuçları ortaya koyamadığını gördük.

Sendromları iyi anlamak; ulusal ve uluslararası kültürel motifleri iyi bilmek ve bu motifleri iyi okumakla, perde arkasındaki durumları irdelemekle mümkündür. Medea sendromundan tutun, Pigmalyon etkisine kadar pek çok sendromun özelliği, kültürel dinamiklerin etkisinin varlığıdır. Yönetim bilimi uzmanlarının yapması gereken şey, doğrudan kültürden yönetsel uygulamalara geçiş yapmak ve kültürel öğeleri doğru bir şekilde analiz etmektir. Bu süreçte veriden yararlanmak ve en iyi kararı değil, en uygun (optimal) kararı vermek gerekir.

Sendromlarla ilgili önemli bir sorun, sendromlarla ilgili araştırmaların benzer sonuçları ortaya koymamasıdır. Araştırmalar arasında hedef grubun farklı olmasından dolayı farklı sonuçlara ulaşmak doğal bir durumdur. Ancak durumu kontrol etmede ya da sendromun doğruluğunu test etmede, benzer sonuçlara ulaşmak teorik olarak gereklidir. Bu sebeple sendromları kalıp yargı olmaktan kurtarıp, bilimsel açıdan desteklenir hale dönüştürmek gerekir.

Bu kitabın basıma hazırlanması sürecinde pek çok güzel insandan destek aldık ve ellerini taşın altına koyduklarına şahit olduk. Dr. Hatice Turan, Dr. Öğretim Üyesi Ömür Çoban ve Ayhan Duykuluoğlu'na bu bağlamda teşekkür ederim. Ayrıca, kitabı baştan sona kadar sabırla okuyup dönüt veren Mehmet Yılmaz'a da teşekkürlerim içtendir. Alana katkısı olması dileğiyle...

Prof. Dr. Necati Cemaloğlu

Eylül / 2020

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editör: Prof. Dr. Necati CEMALOĞLU

1. Bölüm: Yönetim Psikolojisi ve Sendromlar

Prof. Dr. Necati CEMALOĞLU, Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7753-2222

Dr. Hatice TURAN, Milli Savunma Bakanlığı

ORCID No: 0000-0002-7335-5019

2. Bölüm: Medea Kompleksi

Dr. Öğr. Üyesi Ömür ÇOBAN, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-4702-4152

3. Bölüm: Peterson Etkisi

Dr. Öğr. Üyesi Ömür ÇOBAN, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-4702-4152

4. Bölüm: Sputnik Sendromu

Dr. Ramazan ATASOY, Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0000-0002-9198-074X

5. Bölüm: Stockholm Sendromu

Dr. Ramazan ATASOY, Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0000-0002-9198-074X

6. Bölüm: Sindirella Kompleksi

Dr. Burcu AKKAYA, Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0000-0002-4571-9065

7. Bölüm: Görünmez Kadın Sendromu

Dr. Burcu AKKAYA, Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0000-0002-4571-9065

8. Bölüm: Dunning-Kruger Sendromu

Dr. Hatice Turan, Milli Savunma Bakanlığı

ORCID No: 0000-0002-7335-5019

9. Bölüm: Tulumbacı Sendromu

Dr. Hatice Turan, Milli Savunma Bakanlığı

ORCID No: 0000-0002-7335-5019

10. Bölüm: Kırık Camlar Teorisi

Hülya ÇINAR, Milli Eğitim Bakanlığı

ORCID No: 0000-0003-3796-3647

11. Bölüm: Dinozor Sendromu

Hülya ÇINAR, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0003-3796-3647

12. Bölüm: Parkinson Yasası

Ahmet Hakan YAZ, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0003-0716-7260

13. Bölüm: Pareto İlkesi

Ahmet Hakan YAZ, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0003-0716-7260

14. Bölüm: İyi Asker Sendromu

Ayhan DUYKULUOĞLU, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0002-6986-6799

15. Bölüm: Hobo Sendromu

Ayhan DUYKULUOĞLU, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0002-6986-6799

16. Bölüm: Genel Uyum Sendromu

Dr. Öğr. Gör. Mustafa ÖZDERE - Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-7535-9024

17. Bölüm: Pgyptalion Etkisi

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Fatih KARACABEY - Harran Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-1874-8733

18. Bölüm: Peter Pan Sendromu

Kerem TEKŞEN, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0002-9261-1700

19. Bölüm: Zeigarnik Etkisi

Kerem TEKŞEN, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0002-9261-1700

20. Bölüm: Pratfall Etkisi

Kerem TEKŞEN, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0002-9261-1700

21. Bölüm: Hubris Sendromu

Mehmet Nezir ÇEVİK, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0001-9880-037X

22. Bölüm: Aptal Puma Sendromu

Mehmet Nezir ÇEVİK, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0001-9880-037X

23. Bölüm: Kimlik Hırsızlığı (Sahtekâr) Sendromu

Mustafa ÖRGÜT, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0001-7264-4823

24. Bölüm: Haşlanmış Kurbağa Sendromu

Sami YOLLU, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0002-3261-0255

25. Bölüm: Cam Tavan Sendromu

Dr. Elif Gamze ÖZCAN, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0002-8882-9002

26. Bölüm: Herakles ve Orestes Sendromları - Örgütsel Davranışın Karanlık Yüzü

Dr. Mehmet Tufan YALÇIN, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0001-8386-2308

27. Bölüm: Kirpi Sendromu

Dr. Venhar KAPLAN, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0002-1987-8951

28. Bölüm: Beyaz Fil Sendromu

Dr. Venhar KAPLAN, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0002-1987-8951

29. Bölüm: Munchausen Sendromu

Dr. Venhar KAPLAN, Milli Eğitim Bakanlığı
ORCID No: 0000-0002-1987-8951

30. Bölüm: Bayram Otel Sendromu

Prof. Dr. Necati CEMALOĞLU, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-7753-2222

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM

YÖNETİM PSİKOLOJİSİ VE SENDROMLAR

Temel Kavramlar, İlkeler, Değerler, İnançlar ve Kuramlar.....	1
Örgüt ve Yönetim Psikolojisi	6
Yönetim ve Yönetim Psikolojisi İlişkisi.....	11
Sendrom Nedir?.....	13
Sendromların Ortaya Çıkma Nedenleri.....	14
Sendrom Yönetim İlişkisi.....	15
Sonuç ve Öneriler	16
Kaynakça.....	16

2. BÖLÜM

MEDEA KOMPLEKSİ

Giriş.....	19
Medea Kompleksi Nedir?	20
Medea Kompleksinin Tanımı.....	20
Sendromun Geliştirilmesi Sürecindeki Yararlanılan Kaynaklar, Araştırma vb.....	23
Medea Kompleksinin Toplumsal Yansımaları.....	25
Sendromla İlgili Yapılan Araştırmalar, Sonuçları, Yansımaları	27
Sonuç ve Öneriler	29
Kaynakça.....	31

3. BÖLÜM

PETERSON ETKİSİ

Giriş.....	33
Peterson Etkisi Nedir?	34
Peterson Etkisinin Tanıtımı	34
Peterson Etkisinin Geliştirilmesi Sürecinde Yararlanılan Kaynaklar, Araştırma vb.....	36
Peterson Etkisinin Toplumsal Yansımaları	36
Peterson Etkisinin Eğitim Yönetimi Alanına Yansımaları	38
Sonuç ve Öneriler	41
Kaynakça.....	42

4. BÖLÜM

SPUTNİK SENDROMU

Giriş.....	45
Sputnik Sendromu Nedir?	46

Güç ve Politika Bağlamında Sputnik Sendromunun Yansımaları	47
Eğitim Yönetimi ve Reformlar Bağlamında Sputnik Sendromunun Yansımaları	50
Teknoloji Liderliği Bağlamında Sputnik Sendromunun Yansımaları	53
Değişim ve Dönüşüm Bağlamında Sputnik Sendromunun Yansımaları.....	54
Birey ve Toplum Bağlamında Sputnik Sendromunun Yansımaları	55
Sonuç ve Öneriler	56
Kaynakça.....	58

5. BÖLÜM STOCKHOLM SENDROMU

Giriş.....	61
Stockholm Sendromu ve Oluşumu	62
Stockholm Sendromunun Belirtileri ve Psikolojik Bağlam	66
İnsan Beyni ve Stockholm Sendromu.....	69
Eğitim Örgütleri ve Çalışanlar Bağlamında Stockholm Sendromu.....	69
Güç ve Politika Bağlamında Stockholm Sendromu.....	71
Liderlik Bağlamında Stockholm Sendromu.....	73
Sonuç ve Öneriler	75
Kaynakça.....	77

6. BÖLÜM SİNDİRELLA KOMPLEKSİ

Giriş.....	79
Mitoloji-Psikoloji İlişkisi	80
Sendrom ve Psikomitolojik Sendrom Kavramları	82
Sindirella Kompleksi Nedir?	83
Sindirella Kompleksinin Tanımı ve Geliştirilme Süreci	83
Sindirella Kompleksi ve İlgili Bazı Kavramlar	87
Sindirella Kompleksi, Kişilik Kavramı ve Cloninger'in Kişilik Kuramı	87
Sindirella Kompleksi ve Toplumsal Cinsiyet.....	90
Sindirella Kompleksi ve Bazı Kadınsı Sendromlar.....	92
Sindirella Kompleksinin Yansımaları	95
Sindirella Kompleksinin Ailedeki Yansımaları.....	95
Sindirella Kompleksinin Örgüt ve Örgüt Yönetimindeki Yansımaları.....	96
Sonuç ve Öneriler	97
Kaynakça.....	100

7. BÖLÜM GÖRÜNMEZ KADIN SENDROMU

Giriş.....	103
Görünmez Kadın Sendromu Nedir?.....	104
Sendromun Tanımı, Tipleri ve Geliştirilme Süreci	105

Görünmez Kadın Sendromuna Neden Olan Faktörler	110
İçsel Faktörler	111
İçselleştirilmiş Dış Faktörler	112
Dışsal Faktörler	114
Görünmez Kadın Sendromunun Yansımaları.....	116
Görünmez Kadın Sendromunun Ailedeki Yansımaları.....	116
Görünmez Kadın Sendromunun Örgüt ve Örgüt Yönetimdeki Yansımaları.....	118
Sonuç ve Öneriler	119
Kaynakça.....	121

8. BÖLÜM

DUNNING-KRUGER SENDROMU

Giriş.....	123
Dunning-Kruger Sendromu Nedir?	124
Dunning-Kruger Sendromu ile İlgili Yapılan Çalışmalar	128
Dunning ve Kruger Tarafından Yapılan Çalışmada Uygulanan Testler ve Değerlendirme Sonuçları	129
Sonuç ve Öneriler	135
Kaynakça.....	136

9. BÖLÜM

TULUMBACI SENDROMU

Giriş.....	139
Tulumbacı Sendromu Nedir?	140
Tulumbacı Sendromuna Günlük Yaşamdan Örnekler	140
Tulumbacı Sendromunun Etkisi Azaltılabilir mi?	141
Sonuç ve Öneriler	142
Kaynakça.....	143

10. BÖLÜM

KIRIK CAMLAR TEORİSİ

Giriş.....	145
Kırık Camlar Teorisi Nedir?.....	145
Kırık Camlar Teorisinin Gelişim Süreci	146
Teorinin Eğitime Yansımaları	150
Kırık Camlar Teorisinin Araştırmalara Yansımaları	153
Sonuç ve Öneriler	154
Kaynakça.....	155

11. BÖLÜM DİNOZOR SENDROMU

Giriş.....	159
Dinozor Sendromu Nedir?.....	160
Örgütlerde Dinozor Sendromunun Gelişim Süreci.....	161
Karşılaşma, Yüzleşme ve Uyumsuzluk Evresi.....	162
Değişim Karşısında Direnme ve Değişimi Reddetme Evresi	164
Hantallaşma-Küçülme, Yok Olma, Başka Bir Örgüte Dönüşüm Evresi	165
Dinozor Sendromuna Yakalanan Örgütlerin Karakteristik Özellikleri Nelerdir?	167
Dinozor Sendromundan Kurtulmak İçin Neler Yapılmalıdır?.....	169
Dinozor Sendromunun Eğitime Yansımaları	170
Dinozor Sendromunun Araştırmalara Yansımaları	171
Sonuç ve Öneriler.....	171
Kaynakça.....	172

12. BÖLÜM PARKİNSON YASASI

Giriş	175
Parkinson Yasası Nedir?	175
Parkinson Yasası Hakkında Yapılan Araştırmalar	175
Parkinson Yasasının Yansımaları.....	178
Sonuç ve Öneriler.....	179
Kaynakça.....	179

13. BÖLÜM PARETO İLKESİ

Giriş	181
Pareto İlkesi Nedir?	181
Pareto İlkesinin Gelişim Süreci	182
Pareto İlkesinin Yönetime Yansımaları ve Yapılan Araştırmalar	184
Sonuç ve Öneriler.....	186
Kaynakça.....	187

14. BÖLÜM İYİ ASKER SENDROMU

Giriş.....	189
İyi Asker Sendromu Nedir?.....	189
İyi Asker Sendromunun Tanıtımı	190
Sendromun Geliştirilme Süreci	193
İyi Asker Sendromunun Örgütlere Yansımaları.....	194
İyi Asker Sendromu İle İlgili Yapılan Araştırmalar ve Eğitimdeki Yansımaları.....	196

Sonuç ve Öneriler	200
Kaynakça.....	201

15. BÖLÜM

HOBO SENDROMU

Giriş.....	205
Hobo Sendromu Nedir?	205
Hobo Sendromunun Tanıtımı	206
Sendromun Geliştirilmesi Süreci	207
Sendromla İlgili Yapılan Araştırmalar ve Yansımaları	208
Hobo Sendromunun Eğitime Yansımaları.....	212
Sonuç ve Öneriler.....	213
Kaynakça.....	216

16. BÖLÜM

GENEL UYUM SENDROMU

Giriş.....	219
Uyum Hastalıkları	223
Yönetim Bağlamında Genel Uyum Sendromu	224
Kaynakça.....	226

17. BÖLÜM

PGYMALION ETKİSİ

Giriş	227
Pygmalion Etkisi.....	228
Pygmalion Etkisine İlişkin Modeller	230
Rosenthal'ın Dört Faktör Modeli	230
Rosenthal Duyuş-Çaba Modeli	232
Darley ve Fozio'nun Modeli	233
Reynolds Modeli.....	233
Eğitim Alanında Pygmalion Etkisi	234
Yönetim Alanında Pygmalion Etkisi.....	236
Sonuç ve Öneriler.....	238
Kaynakça.....	239

18. BÖLÜM

PETER PAN SENDROMU

Giriş.....	243
Peter Pan Sendromu Nedir?.....	243
Peter Pan Sendromu Tanıtımı.....	244
Peter Pan Sendromu Ölçeği ve Testi	247

Peter Pan Sendromunun Yönetimdeki Yansımaları.....	249
Sonuç ve Öneriler	250
Kaynakça.....	251

19. BÖLÜM ZEİGARNİK ETKİSİ

Giriş.....	253
Zeigarnik Etkisi Nedir?.....	253
Zeigarnik Etkisinin Tanıtımı.....	254
Zeigarnik Etkisinin Geliştirilme Süreci	254
Zeigarnik Etkisinin Yansımaları.....	255
Zeigarnik Etkisinin Yönetime Etkileri.....	256
Zeigarnik Etkisi ile İlgili Yapılan Çalışmalar	257
Sonuç ve Öneriler	259
Kaynakça.....	259

20. BÖLÜM PRATFALL ETKİSİ

Giriş.....	261
Pratfall Etkisi Nedir?	261
Pratfall Etkisi Tanıtımı ve Geliştirilme Süreci	262
Pratfall Etkisi ile İlgili Yapılan Çalışmalar.....	263
Pratfall Etkisinin Yönetime Etkileri ve Yansımaları.....	265
Sonuç ve Öneriler	266
Kaynakça.....	267

21. BÖLÜM HUBRİS SENDROMU

Giriş.....	269
Hubris Sendromu	270
Hubris Sendromunun Bulguları.....	271
Hubris Sendromuna İlişkin Örnek Olaylar	272
Hubris Sendromuna Neden Olan Etkenler ve İletişimin Hubris Sendromunu Önleme Etkisi	273
Sonuç ve Öneriler	274
Kaynakça.....	275

22. BÖLÜM APTAL PUMA SENDROMU

Giriş.....	277
Aptal Puma Sendromu	278

Aptal Puma Sendromuna İlişkin Örnek Olaylar.....	279
Sonuç ve Öneriler.....	281
Kaynakça.....	281

23. BÖLÜM

KİMLİK HIRSIZLIĞI (SAHTEKÂR) SENDROMU

Giriş.....	283
Kimlik Hırsızlığı Sendromu: Kavramsal Bir Analiz.....	284
KHS ve Örgütsel Davranış.....	289
Sonuç ve Öneriler.....	290
Kaynakça.....	291

24. BÖLÜM

HAŞLANMIŞ KURBAĞA SENDROMU

Giriş.....	293
Haşlanmış Kurbağa Sendromu.....	294
Değişim.....	295
Örgütsel Değişim.....	296
Örgütsel Değişme Türleri.....	296
Yönetimde Haşlanmış Kurbağa Etkisi.....	298
Sonuç ve Öneriler.....	301
Kaynakça.....	301

25. BÖLÜM

CAM TAVAN SENDROMU

Giriş.....	303
Cam Tavan Sendromu Nedir?.....	304
Cam Tavan Sendromu İle İlgili Araştırmalar ve Eğitim Yönetimindeki Yansımaları.....	305
Cam Tavan Sendromu: Uluslararası Çalışmalar ve İlgili Kavramlar.....	309
Sonuç ve Öneriler.....	312
Kaynakça.....	313

26. BÖLÜM

HERAKLES VE ORESTES SENDROMLARI - ÖRGÜTSEL DAVRANIŞIN KARANLIK YÜZÜ

Giriş.....	315
Herakles Sendromu Nedir?.....	316
Orestes Sendromu Nedir?.....	318
Herakles ve Orestes Sendromları İle İlgili Yapılan Çalışmalar.....	319
Örgütsel Davranışın Karanlık Yüzü.....	323

Örgütsel Davranışın Karanlık Yüzünün Çeşitleri	325
Örgütsel Davranışın Karanlık Yüzünü Açıklayıcı Yaklaşımlar	326
Örgütsel Davranışın Karanlık Yüzünün Önleme Yöntemleri	327
Sonuç ve Öneriler	329
Kaynakça.....	331

27. BÖLÜM

KIRPI SENDROMU

Giriş.....	333
Kirpi Sendromu Nedir?	334
Kirpi Sendromunun Tanıtımı	334
Kirpi Sendromunun Toplumsal Yansımaları.....	335
Kirpi Sendromuyla İlgili Yapılan Araştırmalar, Sonuçları, Yansımaları	339
Sonuç ve Öneriler	340
Kaynakça.....	342

28. BÖLÜM

BEYAZ FİL SENDROMU

Giriş.....	345
Beyaz Fil Sendromu Nedir?	345
Beyaz Fil Sendromunun Tanıtımı	346
Beyaz Fil Sendromunun Toplumsal Yansımaları	348
Sonuç ve Öneriler	355
Kaynakça.....	359

29. BÖLÜM

MUNCHAUSEN SENDROMU

Giriş	363
Munchausen Sendromunu Nedir?	364
Munchausen Sendromunun Tanıtımı.....	364
Munchausen Sendromuyla İlgili Yapılan Araştırmalar, Sonuçları, Yansımaları.....	366
Munchausen Sendromunun Toplumsal Yansımaları	367
Sonuç ve Öneriler	369
Kaynakça.....	371

30. BÖLÜM

BAYRAM OTEL SENDROMU

Sonuç ve Öneriler.....	375
Dizin.....	377

1. BÖLÜM

YÖNETİM PSİKOLOJİSİ VE SENDROMLAR

Prof. Dr. Necati CEMALOĞLU - Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-7753-2222

Dr. Hatice TURAN - Milli Savunma Bakanlığı

ORCID No: 0000-0002-7335-5019

Temel Kavramlar, İlkeler, Değerler, İnançlar ve Kuramlar

Sendromları anlayabilmek için örgüt psikolojisini, örgüt psikolojisini anlayabilmek için örgütü ve insanı anlamak gerekir. Bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlı olan bu kavramlar doğru anlaşılmadığında, zincir sağlam olmaz. Bilindiği gibi, örgütler önceden belirlenmiş amaçları gerçekleştirmek için bir araya gelen hammadde, makine, insan gibi kaynakların birleşiminden oluşmuş yapılardır. Buradaki en önemli kaynak insan kaynağıdır. Yönetim bilimi, yönetim işlevinin yerine getirildiği örgütleri ve bu örgütlerin en vazgeçilmez unsuru olan insanı merkeze alır. Örgütler içerisinde belirli bir amaç doğrultusunda bir araya gelmiş bir grup insanın iş birliği içinde eş güdümlü davranışlar ortaya koymaları söz konusudur (Şimşek, 2010). Örgüt içerisinde birey, örgütsel amaçların gerçekleşmesine katkı sağlayan ve örgüte değer katan bir varlıktır (Şahin, 2017, s. 1). İnsan unsuru örgütte önemli olduğu kadar en öngörülemez unsur özelliği de taşır. Çünkü insan hisleri, inançları, tecrübeleri, kişilik yapısı, zekâsı gibi birçok unsurun etkisi ile hareket eden bir varlıktır. Bir insanın davranışında o anda hangi unsur veya unsurların ne kadar etkili olduğunu bilmek neredeyse imkânsızdır. İşte tam da bu sebeplerden dolayı bireyi belirli hedeflere yöneltmek ve onları bu hedeflere yönlendirmek oldukça zordur (Eren, 2012). Burada, yönetim becerisinin önemi ortaya çıkmaktadır. Yönetim; örgütlerde belirli bir hedef doğrultusunda kazanım elde etmek amacıyla, insan ve madde kaynaklarının, zaman, mekân ve ham madde unsurlarının verimli, etkili ve ekonomik kullanılmasıdır (Tortop, İşbir, Aytaç, Yayman ve Özer, 2011). Diğer bir tanımlamada ise yönetim; belirli hedefleri gerçekleştirmek amacıyla bir araya gelmiş iki veya daha fazla bireyin meydana getirdiği bir grup faaliyeti ya da sosyal bir olaydır (Eren, 2012). Tanımlardan da anlaşıldığı gibi, yönetim örgütte tüm kaynakların amaca yönelik olarak etkili ve verimli şe-

kilde yönlendirilmesini amaçlar. Yönetimin hedeflere yönlendirmek için en çok enerji harcadığı ve üzerinde kafa yorduğu kaynak ise insandır.

Yönetim insan davranışları ile ilgili bir bilim dalıdır. Amacı ne olursa olsun tüm örgütlerde yönetimin başarısı amaçlara ulaşma derecesi ile ölçülür. Buna yönetsel etkililik de denir ve yönetsel etkililiğin artırılabilmesinin temel koşulu, insan gücü faktörünü hedefler doğrultusunda davranışa geçirebilme ve ondan iyi verim alabilmeyi gerektirir (Eren, 2012). Buradan başarılı yönetimin insan davranışının bilinmesi ve doğru yönlendirmesi ile mümkün olabileceği anlaşılmaktadır.

Bireyin çevresindeki uyaranlara karşı verdiği her tepkiye davranış adı verilmektedir. Davranış psikolojik olarak incelendiğinde; his, tutum ve zihinsel süreçleri, doğrudan gözlemlenemeyen tüm iç devinimleri davranış olarak adlandırabilmek mümkündür (Gündüz, 2017). İnsan davranışının örgütteki öneminin farkına varılması ile beraber örgütsel davranış disiplini ortaya çıkmıştır. 1920'li yıllarda ortaya çıkıp 1940'lı yıllarda giderek önem kazanmaya başlayan örgütsel davranış disiplininin amacı, örgüt içindeki davranışları bilimsel yöntemlerle sistematik olarak anlama yoluyla bireyi performans bazında daha etkili, başarılı ve en önemlisi tatminkâr kılmaktır (Gündüz, 2017). Başka bir anlatımla, örgütsel davranış örgütteki birey, grup ve yapıların örgüt içerisindeki davranışlara olan etkisini araştıran bir bilim dalıdır. Örgütsel davranış; bireylerin, grupların ve yapının davranış üzerindeki etkisi hakkında edindiği bilgileri örgütleri daha verimli hale getirmek için kullanır. Kısaca örgütsel davranış, bireylerin bir örgüt içerisinde yaptıklarını ve davranışlarının örgütün performansını nasıl etkilediğini açıklamaya çalışan bir alandır (Robinson ve Judge, 2015).

Örgütsel davranış disiplinler arası bir bilim dalıdır ve davranışların sebep ve sonuçlarını ve insanları bu davranışa yönlendiren güdülerini incelemeye çalışan bazı disiplinlerden yardım alır. Bunlar; psikoloji, sosyal psikoloji, sosyoloji, antropolojidir.

Psikoloji: İnsanların davranışlarını inceleyen bir disiplindir. Psikoloji; bireylerin davranışlarını inceleyen bunların algılama, yargılama, düşünme, güdüleme, tutum oluşumu gibi süreçlerini ve bu süreçlerin nedenlerini saptamaya çalışan ve sonunda bireyler arasındaki farklılıkları ortaya koyan bir bilim dalıdır (Eren, 2012). Psikoloji insanı çok yönlü inceler, yani bir yandan insanın kişiliğini, kişiliği ile ilgili olayları bu olaylar arasındaki ilişkileri ve bunları etkileyen sosyal, ekonomik, kültürel ve politik çevre değişkenlerini incelerken, diğer taraftan da bireyin yalnızca dışa dönük davranışları değil bilinçaltına itilmiş ve biriktirilen duygu, düşünce ve inançlarıyla da ilgilidir. Çünkü bireyden çoğu kez beklenmeyen ve bizi şaşırtan tepki ve davranışların nedenleri ancak bilinçaltında olan ve henüz bütü-

nüyle açığa çıkmamış bulunan verilerle ilgilidir (Eren, 2012). Yönetimin amacı insanı hedefler doğrultusunda yönlendirmek ise örgütsel davranış bilimlerinden yani psikolojiden asla ayrılamaz. Hatta yönetim işinin %10'u yönetim konusunu oluşturan hususlar ile ilgili teknik bilgilere dayanıyor iken, %90'ı psikolojiye dayanır (Eren, 2012).

Sosyal psikoloji: Bireyin toplum içindeki davranışını ele alır. Sosyal çevre tarafından etkilenen, denetlenen ve sınırlandırılan insan davranışını ve bireyler ya da toplumlar arası etkileşimi inceleyen bilimdir (Göksu, 2007).

Sosyoloji: Sosyal hayatın, sosyal değişimin ve insanların sosyal davranışlarının nedenlerinin ve sonuçlarının bilimsel yollarla araştırılmasıdır. İnsan davranışlarının sosyal olarak tanımlanmasını amaçlar (Bahar, 2009, s. 3).

Antropoloji: İnsanı biyolojik, psiko-sosyal ve tarihi bir varlık olarak tanımlar, insan ve toplumsal çevresi ile ilgili soruları insan varlığının bu çok yönlülüğü içinde ele alır (Güvenç ve Zıllıoğlu, 1993).

İnsanı insanla, içinde bulunduğu toplumla, üyesi olduğu gruplar ve yapılarla, yaşayışı ve kültürü gibi unsurlarla inceleyip değerlendirmeyi amaçlayan psikoloji, sosyal psikoloji, sosyoloji ve antropoloji bilimleri örgütsel davranış disiplinine dolayısıyla yönetime katkıda bulunurlar. Pozitif bilimlerdeki kurallar bizleri yanıltmaz ve formüller bizi genellikle doğru sonuçlara yönlendirir. Ancak söz konusu olan “insan” ise, yazılmış formüller ve kurallar işe yaramaz. Diğer bir ifade ile;

Tanrı bütün kolay problemleri fizikçilere vermiştir. Bireyler karmaşıktır ve sadece birkaç basit ilke örgütsel davranışı açıklamaya yardımcı olabilir. Çünkü insanlar birbirinden farklıdır. Onlar hakkında basit, kesin ve kapsayıcı genellemeler yapma yeteneğimiz sınırlıdır. Aynı durumda olan iki insan birbirinden farklı davrandığı gibi, aynı insanın farklı durumlardaki davranışları da aynı olmaz (Robinson ve Judge, 2015).

Örgütü ve örgütsel davranışı açıklamak ve anlamak, insanı anlamaktan geçer. Bireyin örgüt içindeki rol ve sorumlulukları, örgüte hangi düzeyde ve nasıl katkı sağlayacağı gibi konular örgütü ve örgüt içinde bireyleri konu alan yönetimin ilgi alanına girmektedir (Şahin, 2017, s. 1). İnsan değişken bir varlıktır ve davranışlarının öngörülemez olması yönetimin işini daha da zorlaştırır ve önemli hale getirir. İnsan davranışlarının farklılaşmasının birçok sebebi vardır:

- Bunlardan en önemlisi bireyin değişmeyen ve tutarlı olan bütün özelliklerinden oluşan *kişiliğidir*. Bireyin tutum ve davranışlarına yön veren, parmak izi kadar özel kişilik yapıları vardır. Örgüt bireyin kişiliğini et-